

AVTONOMIST

::

Izhaja vsak ponedeljek zjutraj

::

Celoletna naročnina 120 K, mesečna 10 „
Posamezne številke se računajo po 2 K.
Inserati se računajo: pol str. 800 K, manjši sorazmerno. — Pri malih oglasih beseda 1 K.

Najnovejše.

Karol Habsburg v Budimpešti.

Dunaj, 23. oktobra. V posebnih izdajah so prinesli nekateri listi vest, da se je Karlu Habsburškemu posrečilo priti v Budimpešto, kjer da se je nastanil v kraljevem dvorcu. Potrjena ta

vest še ni, vendar pa jo mnogi smatrajo za verjetno. V slučaju, da pride Karol res v Pešto, pričakujejo tam izbruha resnih nemirov od strani delavstva.

Nastop antantnih zastopnikov v Pešti.

Dunaj, 23. oktobra. Proti povratku kralja Karla na madžarski prestol so protestirali vsi zastopniki antante. Njihov protest pa smatrajo samo za formalen, in mu ne pripisujejo večje važnosti kakor onemu glede izpraznitve

Burgenlanda. Splošno prevladuje mnenje, da more preprečiti Karlov povratak na prestol samo energičen nastop male antante, dočim bi se Francozi in Angleži tudi z novim položajem kmalu sprijaznili.

Značilne vesti o grske vlade.

Dunaj, 23. oktobra. Ogrska vlada širi preko svojih organov vesti, da je v Pešti vse mirno in da se ni bati nikakih nevarnosti. Te vesti so gole izmišljotine, ki zasledujejo prozoren namen, pokazati svetu, da je s povratkom Kar-

lovim na Madžarsko vse prebivalstvo brez izjeme zadovoljno. Z druge strani pa te vesti potrjujejo že zdavnaj obstoječo domnevo, da ogrski vladni krogi sami kar najbolj podpirajo Karlovo akcijo.

Vojne priprave.

Zagreb, 23. oktobra. Iz Belgrada javljajo: Vesti o Karlovem povratku na Ogrsko so napravile v Belgradu ogromen vtis. Kolportirajo in verjamejo se najrazličnejše govorice. Vendar ni nobenega pravega vzroka za vznemirjenje. Naša vlada je takoj sklicala ministrsko sejo, na kateri so položaj vsestransko razmotrivali. Seji sta pris-

stvovala tudi romunski in čehoslovaški poslanik, da moreta točno obvestiti vsak svojo vlado o ukrepih belgrajske vlade. Mala antanta bo solidarno nastopila z vso energijo proti povratku Karla. Naše vojne oblasti so ukrenile glede zavarovanja naših mej vse potrebno in na ogrsko mejo bodo poslana znatna ojačenja naših že tam se nahajajočih čet.

Koncentracijska vlada.

Zagreb, 23. oktobra. Iz Belgrada javljajo: V očigled veliki opasnosti, ki jo je izzval Karlov nastop na Ogrskem, zastopajo mnogi ugledni politiki mnenje, naj sedanja vlada odstopi in naj se sestavi koncentracijska vlada iz zaupnikov vseh strank, ki bo mogla že po

svojem sestavu predstavljati enotnost volje in hotenja celokupnega naroda. Mnogi zahtevajo, naj zboruje parlament permanentno in naj se takoj izvoli vnanjepolitični odsek, v katerem bi bile zastopane vse stranke.

Vloga Italije.

Zagreb, 23. oktobra. Iz Belgrada javljajo: Laški poslanik Manzoni je obiskal naš vnanji urad in izjavil, da bo italijanska vlada podpirala našo vlado v protihabsburški akciji. Ta korak laškega poslanika v političnih krogih tol-

mačijo ugodno, toda med občinstvom se kljub tej izjavi trdovratno vzdržuje mnenje, da je tudi habsburški pokret na Ogrskem italijanska intriga proti mali antanti in še posebej proti Jugoslaviji.

Mobilizacija na Češkem.

Dunaj, 23. oktobra. Iz Prage je došla vest, da je čehoslovaška vlada sklenila splošno mobilizacijo češke armade.

Seji vlade je predsedoval predsednik češke republike Masaryk.

Protirevolucija v Pešti.

Zagreb, 23. oktobra. Tu so se danes širile vesti, da je izbruhnila v Pe-

šti protirevolucija in da je dosedanji državni upravnik Horthy zaprt.

Pašičev povratek.

Zagreb, 23. oktobra. Vlada je pozvala ministrskega predsednika Pašiča nujno, da se vrne nemudoma domov.

Pašič je odgovoril, da takoj odpotuje. Njegov povratek se pričakuje že za najkrajši čas.

Vojaške odredbe.

Zagreb, 23. oktobra. Tukajšnji listi javljajo, da je vojna oblast odredila vpoklic prvega poziva dveh divizij v Srbiji,

ki jih namerava poslati na madžarsko mejo.

Velika eksplozija v Belgradu.

Zagreb, 23. oktobra. Iz Belgrada javljajo: V skladišču petroleja ob Savi se je vnel velik požar, ki je imel za posledico velike eksplozije. Požar se je razširil tudi na ladje, ki stoje tam v bli-

žini. Goreče ladje ogrožajo veliki most, preko Save, ki veže Beograd z Zemunom. Sumijo, da je zanetil petrolejsko skladišče, ki je last državnega monopola, kak madžarski agent.

Bolgarski minister Todorov ubit.

Zagreb, 23. oktobra. Danes je došla vest iz Sofije, da je izvršen atentat na bolgarskega ministra notranjih za-

dev, Todorova. Atentator je oddal na Todorova več strellov, ki so ministra smrtno zadeli. Morilec je pobegnil.

Odločen nastop.

V prostorih „Slovenske Matice“ so se dne 20. t. m. zbrali naši najodličnejši kulturni delavci in zastopniki skoro vseh kulturnih društev, da manifestirajo za ohranitev popolnega vseučilišča v Ljubljani, ki je za Slovence življenjska kulturna potreba. Na tem sestanku so sprejeli sledečo resolucijo:

„Ob glasovih, ki sporočajo namero ministrskega sveta, da se odpravijo posamezne fakultete ljubljanskega vseučilišča, protestirajo slovenski kulturni delavci, slovenski kulturni zavodi in slovenska kulturna društva zoper vsako tako namero, ker smatrajo, da bi bil s tem oškodovan življenjski interes slovenstva, čegar celokupni program je prav tako bistveni del kulturnega in gospodarskega programa jugoslovanskega, kakor sta njegova bistvena dela programa srbstva in hrvatstva. Ni je skupnosti in ni edinstvenosti v naravi, ki bi ne sestajala iz prvih. Čim popolnejše prvine, tem popolnejša tudi sestavina. Zato je ideja, ki zahteva demontiranje slovenstva, nesrečna in škodljiva zmeta.

Zločin zoper jugoslovanstvo bi zagrešil, kdor bi hotel odpraviti že obstoječe narodne dobrine. Naloga države je, da te dobrine štiti in jih do najvišjih ciljev izpopolni in izgradi. Zato smo tudi mnenja, da ne gre varčevati pri potrebah narodne kulture, ki skrbi za dušo naroda, ko je prilike dovolj, da se omejijo državni izdatki na manj škodljiv in manj boleč način.“

To je odločna in moška beseda, izgovorjena, kakor upamo, še o pravem času. Ostra obsodba je izrečena v resoluciji na račun tistih gospodov, ki v svoji preveliki gorečnosti za narodnim ujedinjenjem padajo v servilnost in hlapčevstvo in prav je povedal g. dr. A. Kraigher na sestanku, ko je rekel: „Brez slovenstva ni jugoslovanstva. Srbi spoštujejo zavedne in ponosne ljudi, ne pa hinavcev in potuhnjencev. Mi lažemo, kadar v Belgradu govorimo, da ne rabi- mo tega in onega. Tako se je delalo v Avstriji in to je avstrijkanstvo.“

Resne ure.

Vnanjepolitični položaj je za našo državo neugoden. Nihče ne more danes vedeti, kaj nam prinese prihodnji tedni in meseci.

Naš glavni nasprotnik je Italija. Italijanska diplomacija ruje proti nam na vseh straneh. Sprva je nastopala Italija proti nam pod krinko prijateljstva in laški državniki so imeli za nas vedno polno sladkih besed in obljub, dokler nas niso v Rapallu pritisnili ob zid. Sedanji italijanski minister vnanjih zadev Della Toretta je pa s prošlostjo popolnoma prekinil in nastopa proti nam kot odkrit nasprotnik.

Kot nasprotnika ga vidimo v Albaniji. Albanska titularna vlada v Tirani aranžira na naši meji neprestane upade divjih arnavtskih plemen na naše ozemlje. Napade izvršuje z laško municijo, z laškimi topovi in pod vodstvom laških oficirjev. To so danes dokazane in dognane stvari.

Naši državniki so mislili, da bodo dobili Skader in ustje reke Bojane, ako popuste v vprašanju Reke. Danes smo izgubili Reko in Skader — na račun „prijateljstva“ z Italijo. Ostalo nam je le še nekaj malega ob morju, ki je naše.

Dalmacijo se Italijani branijo zapustiti. Kaj jih briga rapalska pogodba? In kakor trde zadnja poročila, je tudi luka Baroš pri Reki za nas v resni nevarnosti, če ni že izgubljena, kljub jasnim določbam rapalske pogodbe. Da, še več: v reški okolici izkrcava laška vlada redno vojaštvo v popolni vojni opre- mi.

Italija nastopa torej proti nam na celi dolgi črti od Triglava do Valone kot odkrit sovražnik z orožjem v roki.

Ta napadalna črta pa Italiji še ni dovolj. Italijani so si znali pridobiti proti nam jako nevarnega zaveznika, da ogrožuje našo severno mejo. Sklenili so pogodbo z Madžarsko, ki tvori danes eno samo veliko vojaško taborišče. Na konferenci v Benetkah, kjer so odločali o pripadnosti Zapadne Ogrske so se postavili baš z ozirom na to pogodbo popolnoma na stran Ogrv in z dovoljenjem Francije in Anglije so posredovali sklep pogodbe med Avstrijo in Ogrsko, ki znači prvi sunek v umetni sistem mirovnih pogodb. Danes je trianonska, oziroma senžermenska mirovna pogodba, ki bi bila imela postati temeljni kamen za bodočo ureditev Srednje Evrope, prelomljena in ni nič kot — krpa papirja!

Prva prekršitev osnovnih mirovnih pogojev pa daje možnost splošni reviziji

mirovnih pogodb in z ozirom na podporo Francije in Anglije, ki jo uživa Italija, ne bi bilo nič čudnega, če bi nekega dne res do tega prišlo. To pa bi omajalo mednarodne temelje, na katerih stoji tudi naša država.

Tretja nevarna točka, ki ogroža naš sedanji položaj, je gibanje za vzpostavitev Habsburžanov, ki ga po besedah češkega ministrskega predsednika dr. Beneša ne smemo precenjevati, a tudi ne podcenjevati. Za Habsburgovce se zavzemajo vplivni francoski in angleški krogi in mi ne moremo presoditi, kako daleč sega njihova moč. Mogoče sega jako daleč.

Nedavno je bil v Pragi pri ministru Benešu bivši avstrijski kancler dr. Renner, imepom nemško-avstr. social-demokratske stranke, da se dogovori glede nastopa dunajskega delavstva za primer, da pride bivši cesar Karl tja. To je javila praška vlada tudi belgrajski, in se je dosegel popoln sporazum, tako da ima mala antanta na razpolago močno politično orožje v Nemški Avstriji sami.

Karlistični puč na Ogrskem je bil že dolgo znan kabinetom nasledstvenih držav. Belgrajska vlada je že v soboto teden depeširala energično noto na Dunaj in v Pešto, da Karla ne more in ne bo priznala in trpela ob Srednji Donavi.

V Belgradu presoja položaj tako, da je Italija potom intrig izzvala sama že vnaprej ponesrečeni karlistični puč na Madžarskem, da nam pade v albanskem vprašanju ložje za hrbet. Po našem mnenju monarhistične vzpostave v Srednji Evropi niso mogoče, dokler sedi v Moskvi — Lenin, ki v tem vprašanju obvladuje srednje-evropski politični položaj.

Ako strnemo vse, kar smo rekli doslej, v celotno sliko, moramo reči, da je položaj za nas nevaren in neumno bi bilo, tega ne priznati.

V vsakem slučaju pa stoji, da gre v tem konfliktu, če se bo razvil, za našo skupno državno hišo. Kadar pa pride stvar tako daleč, moramo pozabiti na vse neprilike glede notranje ureditve državne hiše in jo braniti na zunaj z vsemi silami. Če ni hiše, tudi ni notranje ureditve. Naši zunanji sovražniki naj vedo, da delajo napačne račune, če zidajo na naše notranje spore. Kadar gre za državo kot tako, smo vsi eno!

Nekaj za gospode uradnike.

Pred dobrim tednom smo čitali v slovenskih listih med dnevnimi vestmi sledečo notico: „Gospod M. K. (ime je postranska reč), dodeljen oddelku (ime postranska reč), je odpuščen iz službe.“

Vzrok za odpust ni naveden nikjer. Mogoče je bil neprestano bolan? Mogoče v službi zanikrni in malomaren? Mogoče defraudant? Mogoče je ukinjen cel urad? Kdo ve vse to?!

To je strašna stvar! Doslej smo bili vajeni, da se je z uradniki postopalo po zakonu in po določbah uradniške pragmatike, ki pri nas še vedno velja. Tam so naštetih natančno vsi vzroki, vsled katerih se uradnika lahko odpusti iz službe. Med temi je seveda največ takih, ki človeka v družbi diskvalificirajo in nesrečnež, katerega je doletela žalostna usoda odpusta iz službe, je imel težko muko, poiskati si svoj kos vsakdanjega kruha drugod. Iz službe odpuščenega uradnika je vsak gledal zelo postrani in težko se je našlo usmiljeno srce, ki je takemu nesrečnežu zopet pomoglo na noge in mu vrnilo vero in zaupanje v samega sebe!

Ali ne bodo ljudje, ki mislijo, da živimo še vedno v pravni in urejeni državi, mislili tudi v slučaju g. M. K. o njem vse slabo? Ali ne bo naletel povsod, kjerkoli bo potkal za novo službo, na čudno zmigovanje z rameni, če bo povedal, da je iz službe odpuščen uradnik? In vendar mož v resnici ni prav ničesar zakrivil, kar bi moglo dati povod takemu zlovoljnemu sumnjičenju! On je samo „razrešen dužnosti“ po bogve kakšnem paragrafu, ki ga naša slovenska upravna praksa ne pozna in ga ni nikdar poznala!

Sedaj pa vprašamo: Koliko ljudi je med nami, ki vedo, da so danes v veljavi glede uradnikov poleg starih zakonov tudi še novi, nam neznani? Koliko ljudi je, ki vedo, da je danes mogoče, kar včeraj še ni bilo mogoče, da se namreč uradnika lahko vrže na cesto brez vsakega pravega povoda, ne da bi isti zagrešil le najmanjši disciplinarni prestop? Koliko jih je? Malo ali pa nič!

Če pa je temu tako, se moramo vprašati dalje: Kdo naj povrne g. M. K. škodo, ki jo bo trpel na svojem osebnem ugledu v družbi, ki novih zakonov ne pozna? „Ali veš, kdo je ta?“ — bo vprašal sosed sosedu v gostilni in pokazal na g. M. K. — „Odpuščen uradnik je“ — se bo glasil odgovor in četrto oči bo z nezaupanjem buljilo vanj in roke bodo tipale po telovniku, če je še ura v žepu! Ali more državna uprava zagovarjati škodo, ki jo je napravila nedolžnemu človeku? Ali mu jo more povrniti?

Vse to se godi zato, ker je izrekel odločbo o odpustu g. M. K. človek, ki

naših upravnih razmer absolutno ne pozna.

Zato svetujemo našim gg. uradnikom: Le še dalje se ogrevajte za centralizem, tako dolgo, dokler ne pridete tudi vi na vrsto, kakor g. M. K.!

Naj spregovorimo eno še o čisto materialni strani. Gospod M. K. gotovo ni bil v državni službi že od svojega rojstva sem, ampak je vstopil v državno službo pozneje enkrat. Mogoče ravno v trenutku, ki mu je bila morebiti na ponudbo kaka prav dobra in ugodna privatna služba, ki jo je pa pustil iz ozirov na „penzijo“. Danes je na cesti in kje je „penzija“?

Ali bo z ozirom na tako stalnost in pravno varnost svojega položaja sploh še kdo vstopil v državno službo? Državna uprava stoka in joka po dobrih uradnikih, češ, da jih ima premalo — kdo pa pojde zidat svojo privatno - gospodarsko ekzistenco na tak pesek? Ali naj dobimo tudi v Sloveniji upravne razmere, kakršne vladajo...?

Uradniki, premislite slučaj g. M. K. in potem sodite sami! Mi vam ne rečemo, da morate biti naših misli; ampak samo to pravimo, da imate tudi vi možgane, da mislite — samostojno. Avtonomisti ne boste postali, ker tega ne smete, če hočete sebi dobro, pač pa lahko mislite. Če hočete, seveda.

Ravnokar smo rekli našim gg. uradnikom, naj ne bodo avtonomisti. Vsaj oni ne, ki materialno niso tako trdno podloženi, da žive lahko tudi brez državne službe. Če izjavijo, da so avtonomisti, jih bo napadlo najprej glavno glasilo ljubljanskih centralistov, ki izhaja ob pondeljkih, temu napadu bo pa sledil po vsi verjetnosti ferman, kakoršen je doletel g. M. K.

Pred osmimi dnevi smo brali: „Avtonomistu“ pa pasivno zadržanje (glede podpisovanja državnega posojila) ni zadostovalo, on je sicer priobčil plačani oglaš s pozivom na podpisovanje posojila, obenem so pa imeli jugoslovanski državni uradniki, ki ta list urejajo in pišejo, drzno čelo, da so nastopili jasno in odkrito proti posojilu! — Tu vse neha, tu ni samo dosti, temveč preveč in naj poreče kdo, kar hoče, mi stavljamo na merodajne činitelje v državi vprašanje: ali morejo ostati v naši državni službi ljudje, ki za svoja mesta niti potrebnih kvalifikacij nimajo (za mesto ministerjalnega tajnika ni absolvirano učiteljske nobena kvalifikacija) in ki nastopajo javno in odkrito proti temu, da bi državljani priskočili državi na pomoč? Kje, v kateri državi bi ostali taki ljudje v državnih službah? Itd.“

Mimogrede: Resnici na ljubo ugotavljamo, da z uredništvom „Avtonomi-

sta“ ni v zvezi niti en aktivni državni uradnik. Dvomimo, če tudi drugi listi, zlasti centralistični, to isto o sebi lahko trde. Gospod, ki se ga najbrže ta „hru-lacija“ osebno tiče, ni napisal razun enega povsem nedolžnega članka v enih prvih številkih našega lista, za nas niti črke več. Glede predbacivanja kvalifikacije se bo dotični gospod prejkone sam branil, mi ugotavljamo le, da je dotičnik prevzel svojo sedanjo službo na izrecno prošnjo poverjeništvu za socialno skrb s 300 kronami mesečne plače in z nalogo, da organizira pri nas popolnoma novo panogo socialnega skrbstva. Organizacijo je izvedel tako, da so jo začeli posnemati tudi po drugih krajih naše države. Nato je bil gospod imenovan za „sekretarja III. klase“ z mesečno plačo od 3071 kron 95 vinarjev — če bi bil ostal v učiteljski službi, bi dobival več! Enakemu zavodu v Belgradu in v istem „rangu“ pa načeljuje gospod, kojega kvalifikacija je — pomočniška izkušnja za krojača! Ne moremo si kaj, da ne vprašamo pri tej priliki, ali ima vodja poverjeništvu za socialno skrb zadostno kvalifikacijo za IV. činovni razred? O tem naj razpravlja „društvo

konceptnih uradnikov.“

Da preidemo na stvar: Zakaj denuncirajo gospodje centralisti uradnika? Zato, ker je baje nastopil proti državnemu posojilu. Ali ne sme? Ali ne sme povedati tudi uradnik svojih misli? Ali je on to delal — če bi bil res kaj napravil! — v uradu? Ne! Kaj pa je uradnik zunaj urada? Ali je svoboden človek ali suženjski helot? Gotovo je bilo med uradniki nekaj takih, ki so iz prepričanja agitirali za državno posojilo — ali oni, ki so bili nasprotnega mnenja, tega ne smejo povedati? Tu vidimo, kakšno vlogo prisoja uradništvu centralistična skupina v Sloveniji: Uradnik naj bo organ ne države, ampak organ strankarske vlade! To je pa nekoliko preveč — mi zahtevamo, da bodi uradnik v uradu nepristranski in objektivni, izven urada pa naj bo svoboden državljani, ki ima kot volilec popolno pravico kritizirati vladne odredbe po svoji prosti volji in ne kot hlapec slučajno na krmilu se nahajajoče stranke.

Toliko smo hoteli povedati gg. uradnikom v nadi, da bodo pri prihodnjih volitvah vsi zvesto volili — centraliste.

Zenačenje naše srednje šole.

Zagrebska „Narodna politika“ je 7. junija prinesla po belgrajski „Politiki“ vest, da je glavni prosvetni odbor prosvetnega ministrstva izdelal končno redakcijo zakonskega predloga o reformi srednjih šol za celo državo. Glavna načela tega načrta so: 1. Dokler se ljudske šole temeljito ne izpremene, naj traja srednja šola osem let; prvi štirje razredi tvorijo nižji, drugi štirje višji tečaj. Nižji tečaj je enak za vsako vrsto srednjih šol in za cel teritorij. V tem tečaju ni klasičnih jezikov niti v takozvanih klasičnih (humanističnih) gimnazijah; pač pa se s prvim razredom prične en živ tuj jezik in sicer: ali francoski, ali angleški, ali nemški. Verouk se v tem tečaju omeji na temelje vere in morale; začno se tudi osnove splošne zgodovine. — 2. Od petega razreda se srednja šola deli v tri veje: v klasično, realno in realno-gimnazijsko. V klasičnem oddelku je latinski jezik obvezen, grški fakultativen v realnem in realnogimnazijskem oddelku je obvezen še drugi moderni jezik (francoski, ruski, angleški, nemški ali italijanski), v realno-gimnazijskem oddelku je v prav majhnem obsegu tudi latinski jezik obvezen. — Veronauka kot posebnega predmeta v višjih razredih ni, verska zgodovina se predava pri splošni zgodovini. Kot nova predmeta se vpeljeta higijena in državoslovje. — 3. Ustanove se posebne srednje šole za deklice, kjer jih ni, se dovoljuje skupna šola v vseh razredih. —

Ko so prinesli slovenski listi ta načrt, se Slovenija ni mnogo vznemirjala, del profesorjev ga je pač na tihem ali v privatnih pogovorih obsopal, javno ali glasno pa nihče nastopil proti njemu. Pa to je stvar profe-

sojev samih in drugih faktorjev. Nas zanima osnova tega načrta in način, kako je ta načrt nastal. Zato ne bomo tu razpravljali o potrebi humanistične gimnazije, ki bi bila po tem načrtu ubita, — tudi ne bomo izražali svojih dvomov o odredbi, da se v višjih razredih verouk opusti — mimogrede omenimo, da so belgrajski veroučitelji proti temu protestirali —, o vsem tem naj razmišljajo drugi kompetentni krogi. Nas zanima predvsem načelo: „Nižji tečaj srednje šole je enak za vsako vrsto srednje šole in za cel teritorij.“

Kako je umeti izraz „cel teritorij“? Ali pomeni „teritorij“ pokrajino ali državo? Če pomeni državo, — kar se zdi —, moramo prosvetni odbor resno vprašati, ali res misli, da se da kar čez noč vpeljati enakost v srednjo šolo v Prištini v Subotici, v Kočevju in v Kranju? Kakor vse naše institucije, tako ima tudi naša srednja šola svojo zgodovino, katere sledovi se ne dajo kar nenkrat izbrisati. Srednje šole v Sloveniji in na Hrvaškem so čisto drugačne nego v Srbiji. Slovenske srednje šole splošno niso slabe.

Ali se bo kar jutri začelo v vseh šolah samo s srbsko cirilico in s cirilico? In v 14 dneh bomo dobili iste učne knjige za celo državo? In v treh mesecih bomo dobili srbski nastavniki in naši bivši „c. kr. profesorji“ isto izobrazbo in isti mentalitet? —

Avstrijsko in nemško šolstvo je bilo zelo dobro, če odštejemo seveda narodnostne krivice, ki so nam jih delali tudi v šoli. Zato smo mnenja, da srednje šole v Sloveniji ne potrebujejo drugačne reforme, nego da seznanijo učence temeljito s slovenskim

LISTEK.

Martin Krpan.

Gospod urednik!

Svojčas sem precej kolovratil po laški okolici. Kraj me je izredno zanimal, saj nam je dal od Trubarja pa do našega slovenskega ministra dosti velikih mož. Takrat sem iztaknil tudi nekaj Levstikove zapuščine, ki do danes ni še obelodanjena. Med drugimi stvarmi, ki jih hranim za poznejše čase, sem našel izredno zanimivih par papirjev „Martina Krpana“ v jugoslovanski. Ker so se zadnji čas oglašili nekateri slovenski rodoljubi, med njimi zlasti vneti naš rojak dr. Josip Mencej, ter proglasili Martina Krpana za Avstrijca, sem se odločil, da objavim to interesantno zapuščino slovenske korenine Levstika. Težko sem se odločil, zato, ker se ne strinjam s poskusom, ki ga je storil Levstik v prenapetem jugoslovanskem rodoljubju in vrzel vso situacijo z Dunaja v Carigrad. Toda uvaževal sem dejstvo, da je danes v tej patriotični nevarnosti, ko je čista slovenščina že državna herzija, edino sredstvo za rehabilitacijo bogmanje. In zato Vam, gosp. urednik, pošiljam prve strani iz Levstikovega bogmarskega Krpana v dokaz, da je že Levstiku samemu bil v zamisli Jugosloven Martin Krpan iz Vrha kod svetoga Trojstva. Tako je naš literarni biser legitimiran tudi v troimeni naši grupaciji.

Jezik tega Krpana se seveda v izdatni meri približuje slovenščini nekaterih naših sedanjih novih, toda baš to je mogoče najboljši dokaz, kako daleč je gledal za Levstik in dal jugoslovanskemu Krpanu že tedaj tako formo, skozi katero bo naš narod moral iti. Najlepši dokaz je to obenem tudi za neopovrgljivo resnico, ki se je nepolitiki nikdar dovolj ne zavedajo, za resnico, da je jezik samo sredstvo za medsebojno obratovanje človeške družbe. Nicht besonders kunstvoll, aber leicht verständlich.

Prosim torej:

Momčilar mi je kadkada što razkladao o prošlih vremena, kao su ljudi živeli i kao su imali tu ili onu riječ. Jedan put u nedelju popodne mi je u lipovom senaci pravio sledeću istoriju:

Unutranjskoj kod Oberlaibaha stoji selo Vrh sa imenom. U tomu seocu je živio u starih vremenima Krpan, snažan i silan čovjek. Bio je kao se kaže tako silan, da ga nema brzo takoga. Raditi nije htio, ma njošio je na svojoj kobionici englesku sol što pak je bilo već istih dana zabranjeno. Metali su nanj pažnju cariniki, da bi ga gde zalazili. Imali su strah, da se pošteno biju ž njim, kao dočnije, da se biju sa Štempihar - begom. Krpan pak se uvijek umikao in gledao, da mu nisu mogli do živoga.

Bilo je u zimi i sneg je ležao krug i krug. Vodila je samo ozka gazica, ljudima dozvoljena od sela do sela, jer ovih

dana još nisu imali takovih cesta kao dandanas. Kod nas sada to jest sve drugačije, boga mi imamo fala Bogu cestu do svakog zeonika. Nesao je Krpan po uzki gazici na svojoj kobionici nekoliko kvintala soli, kad mu naprotiv pribundljaju lepa kula na kulima jest pa sedao car Jovan, koji se vozio u Triest. Krpan bio seljački čovjek, zato ni ga spoznao, pa ni bilo vremena, da se ozira na dugo, još otkriti ni se utegnio, već uhvati odmah kobionicu i tovor sa njoj, pak ju prenese na stranu, da bi jo voz ne porušio.

Mislite, da je Krpana to što mudilo — šta-li? Bilo mu je, kao kome drugomu stolac prebaciti. Car to video, veli fiakeru neka konja zaustavi. Kad se to svršilo pita car silnog čovjeka: Tko pak si Ti? Taj mu odgovara: Krpan mi kažejo in kod kući sem na Vrh kod svete Trojice, dva sata od ovde. Ma šta imaš u tovoru, car dalje pita. Krpan se odmah izmisli i kaže: i šta, kresovnu spužmu i nešto brusova sem naložio gospodine. Na to car se začudi i kaže: Ako so brusovi, pošto su u vrećama? Krpan ne umišla se dugo, već brzo, kao svaki čovjek, koji zna šta kaže, dade odgovor: Bojim se da mi od mraza ne popucajo, zato sam jih u slamu zamotao i u vreću potisnio.

Car, kojimu silan čovjek svekako bio prijetan, napred kaže: Bome, znaš kao se takoj stvari služi. Što pa, da si konjiča tako lako prestavio? Istina jest, mesa nema dosta, ma ima barem kosti.

Krpan se malo zariježi i kaže: Znam da imaju vaši konji više mesa, ma ipak ne dam svoje kobionice za sve četiri, koji su onda upregnuti. Što pa se tiče prestavljanja, gospodine ufam si nesti dve takove kobionice, dva sata hoda, i također još dalje ako trebalo.

Car si misli: To valja, da bi se upamtilo i veli poterati.

Prošla je nato godina in nekoji dan. Krpan pak je uvijek tovorio po brdima i po dolinama, kad se dogodi, da dože u Štambul strašan orijak, Brdavs-paša sa imenom. Taj je vabio kao nakdašnji Pegam-beg sve junace carstva na majdan. Ali car takođe ni imao tako bojaznih ljudi, da bi kazao: Niko se ni ufao nadanj, ali ko god se je pokušao sa njim bio je pobežen. Orijak pa nije bio muž milosrdan srđaca, već umorio svakog, kojog je obvladao.

To je carju počelo šetati po glavi. Jebenti popa šta će biti, šta će biti, ako se Brdavs-paša ne pobrzda. Pomorio mi je već svu najvišu gospodu. Oštja da mu niko ne muže biti ravan.

Tako je car tožio, fiaker pak ga je čuo; pristupi tada velikom ponižnostjom, kao treba da jest to pred takom gospodinom i kaže: Carstvo, ne možete već pantovati, šta se je savršilo preko lanske zime blizu Triesta....

Tako ide istorija dalje i dalje...

Konac se pa glasi ovako:

„Sretno hodi, kaže car, ministar Grigorij pa ništa.“ —

Jaka Škrjanc.

ter srbohrvatskim jezikom in slovstvom, ter z jugoslovansko kulturo in zgodovino. Gotovo je prav, da se v slovenskih srednjih šolah goji srbohrvaščina, a prav tako prav bi bilo, da bi se v istem obsegu na srbskih in hrvaških šolah gojila slovenščina. To bi bila pravičnost, to bi bilo praktično ujedinenje, pa naj reče „Srbini“ dr. France Ilešič kar hoče. Se-li to godi, ne vemo; mislimo, da bolj malo. A pri nas dočemo za vsako ceno in vse in čez noč „reformirati“. Poglejmo, kako so šole drugod reformirali. Francozi so preustrojili svojo srednjo šolo l. 1902. Za to so se pripravljali štiri leta. Leta 1898. je zbornica v Parizu imenovala v ta namen posebno komisijo, ki je štela 33 članov iz vseh strank, načeloval ji je znani minister Ribot. Ves material je komisija objavila v 6 debelih zvezkih. Tu je izjavilo svoje mnenje o reformi šole 196 odličnih politikov, učenjakov, pisateljev, šolnikov, duhovnikov; posebna knjiga obsega mnenja ravnateljev in znanstvenih družb o posameznih učnih predmetih; tu so dalje poročila o šolski higieni, o vzgoji srednješolskih učiteljev itd....

Tako na Francoskem. Kaj pa pri nas? Pri nas pa dela reformni načrt „Glavni Prosvetni Odbor“. Kdo pa je prav za prav ta glavni prosvetni odbor? Odkod se je vzel, kdo ga pozna? Čujte! To je bil neki odbor v prejšnjem srbskem ministristvu prosvete; ko se je Srbija z drugimi pokrajinami razširila v Jugoslavijo — pardon v Kraljevino S. H. S. — je ta odbor kar sam ob sebi začel vršiti iste funkcije, ki jih je vršil prej v mali

Srbiji. Ali je v tem odboru kak zastopnik Hrvatov, nam ni znano; vemo pa, da v tem odboru ni nobenega Slovenca. In ta famozni odbor, ki ne pozna Slovenije in njene srednje šole, sklepa in dela načrte o naši srednji šoli! Pa že slišimo zagrizenega centralista, ki nas poučuje: „Jugoslavija mora imeti enotno šolstvo; vi niste za ujedinenje!“ Mi odgovarjamo: Ujedinenje se izvrši s tem, da se zadovolje posamezni stanovci, sloji, plemena; s tem, da se Slovence kulturno tlačijo, da se jim brez potrebe in v škodo reformira šola in vzgoja, s tem se dela za vse kaj drugega nego za ujedinenje. Mi naravnost trdimo, da so srednje šole v Srbiji bolj potrebne reforme kakor naše. Če pa hočejo na vsak način tudi naše šole reformirati, naj pokličejo naše zastopnike in naj jih vprašajo je-li in kaj je treba pri nas reformirati. —

Na zborovanju srednješolskih profesorjev v Zagrebu je rekel minister prosvete g. Pribečević, da želi pri enotnem srednješolskem zakonu tudi sodelovanja profesorjev. To se lepo sliši. Čudno pa je, da pri tem načrtu za srednješolsko reformo niti enega slovenskega profesorja ali šolnika niso vprašali, kako je pri nas ali kaj želimo mi v tem oziru. Ko bo načrt gotov bodo pa rekli centralistični patriotje: Tu-le je zakon za našo enotno srednjo šolo; kdor je proti njemu, je proti našemu ujedinenju.“ A tako se po naših mislih za ujedinenje ne dela, pač pa se ruši še to, kar nam je ostalo dobrega.

„Avstrija mora obstati v interesu Francije“.

Po vojni je izšlo mnogo knjig, ki poskušajo posvetiti v zgodovinsko temo o postanku vojne, o poteku operacij in o raznih poskusih skleniti mir. Večina teh knjig pa kaže bolj tendenco opravičevati posamezne osebe kakor dognati zgodovinsko, objektivno resnico. Kljub temu takim memoarjem ne moremo odrekati vsake vrednosti, ker s primerjavo z drugimi sličnimi deli le izluščimo tu in tam kakšno zgodovinsko zrnico.

Ena najinteresantnejših knjig te vrste je knjiga princa Siksta Bourbonskega, brata bivše cesarice Cite. Princ Sikst se je boril kot potomec francoske kraljevske rodbine na francoski strani skupno s svojim bratom. Knjiga nosi naslov: *L'Offre de paix séparée de l'Autriche*. V tej knjigi je mnogo zanimivih podrobnosti, ki so še danes aktualne, zlasti z ozirom na dogodke, ki se baje pripravljajo na Dunaju in na Ogrskem. Skoro gotovo je bil to tudi povod, da je zagrebški „Obzor“ od 13. t. m. objavil nekaj podatkov iz te knjige, ki mečejo čudno luč na politiko antante napram Avstriji in napram Jugoslovanom za časa vojske. Zgornji naslov smo povzeli po enem poglavju v „Obzoru“.

„Prvič sta prišla bourbonska (izgovori: burbonska) princa v stik s francoskim ministristvom v zvezi z zadev dne 29. pros. leta 1906., ko sta obiskala „vodjo protokola“ v ministristvu Wiliama Martina. Iz knjige ni jasno razvidno, kdo je ta prvi sestanek posredoval. Težko si je misliti, da bi bil „direktor protokola“ ministristva v zvezi z zadev začel pregovore s vsakom avstrijskega prestolonaslednika o vojnih ciljih in o morebitnem posredovanju brez izrecne želje in znanja glavnih činiteljev v vodstvu vnanje politike. Na vsak način pa so morali priti v francoskem vnanjem uradu po prvem sestanku do prepričanja, da bi bila bourbonska princa najprikladnejša posredovalca z Dunajem. Prvi sestanek je imel docela značaj sondiranja terena. Šele na drugem sestanku, ki se je vršil 26. julija in v naslednjih pogovorih so natančneje določili pogoje za pogajanja kakor tudi stališče francoske vlade glede eventualnega separatnega miru z Avstrijo.

Na drugem sestanku sta princa izrazila svojo bojazen, da so cilji francoske politike identični s pisanjem francoskih listov, ki so zahtevali več ali manj uničenje monarhije. Tu je dal direktor protokola Martin sledečo značilno izjavo, ki jo moremo smatrati kot misel-vodiljo francoske politike napram centralni Evropi: „Tendence, katere zastopa časopisje, niso inspirirane od vlade. V vsakem slučaju Vama zagotavljam, da se ideje predsednika republike popolnoma strinjajo z Vašima. Avstrija mora obstati v našem lastnem interesu.“ In v nekem pismu, ki sta ga prejela princa malo dni pozneje od iste

osebe, stoji: „Avstrija rine v svojo propast na korist Nemčiji, Italiji, Rusiji in Srbiji. Dokler živi stari monarhi, se ne da napraviti ničesar. V interesu Francije pa je, da ta propast ne bo popolna. Cilj francoske politike je, da se ta propast skrči na minimum.“

V razmerju med princema in francosko vlado je prišlo potem do tromeščne pavez. V kakšnem pravcu sta ta čas princa delovala, iz knjige ni razvidno; značilno pa je, da je 15. oktobra prinesel princ Sikst s seboj celo spomenico o ciljih francoske politike napram Avstriji, o katerih trdi sam, da odgovarjajo ciljem njegovega svaka. Kako mu je bilo mogoče prinesiti s seboj tako obsežno spomenico, ki se popolnoma strinja s poznejšim programom Karlovim, ni razvidno iz knjige. Dejstvo samo pa vzbuja v nas domnevo, da je moral princ Sikst že l. 1916. najti neke nevarne zveze, s kojih pomočjo je mogel stopiti v stik s tedanjim avstrijskim prestolonaslednikom. V tej spomenici sugerira Francozom sledeče: Ni v interesu Francije, da se uniči Avstrija ali pa se jo pusti utopiti v prusificirano Nemčijo, ki bi kot gospodar na Dunaju kmalu zagospodovala nad vso Evropo. V interesu Francije je, da zaščiti Avstrijo pred Prusi, z ozirom na bodočnost pa tudi pred Italijani, ki se bodo hoteli razvijati na Sredozemskem morju na račun Francije. V Avstriji sami pa je treba zlomiti nadvlado Madžarov, ker se Madžari opirajo na Pruse. Zato bi bilo dobro, če bi se na stroške prusificirane Madžarske izvedlo ujedinenje Sibirije z Rumunijo in Bosno s Srbijo. Ne sme se pa Madžarska uničiti popolnoma, ker imamo tudi tam prijatelje in bi bilo nevarno stvoriti nezavisno češko-moravsko kraljestvo, ki bi zopet lahko prišlo pod pruski vpliv. Glede odstopanja posameznih pokrajin na Italijo se spomenica tudi strinja s poznejšimi Karlovimi ponudbami; Italiji naj bi pripadel le Trentin in del istrske obale, dočim je Trst Avstriji neobhodno potreben. „Če bi se Avstrija ohranila na teh podlagah,“ pravi spomenica dalje, „bi smatral sedanjí avstrijski prestolonaslednik za svojo nalogo, da odstrani ono vejo svoje rodbine, ki je izdala svojo krono s popolno pokornostjo Prusiji.“

Med tem je umrl cesar Franc Jožef in pričakovani dogodki so se približali, kakor pravi Sikst v svoji knjigi. 25. novembra je bil princ Sikst sprejet v avdienco od Julea Cambona, načelnika v vnanjem ministristvu. Razgovor s Cambonom in vsi ostali pogovori so v knjigi točno zabeleženi. Tekom tega razgovora so še natančneje določili pogoje za bodoče Sikstovo posredovanje. Cambon je dal na pomen, da bi Francija dala Avstriji v slučaju posebnega miru odškodnino za eventualne teritorialne izgube, v katere je Francija že privolila (londonski pakt). Vsekako pa je Cambon

zagovarjal misel, da se mora Avstrija na vsak način ohraniti, in sicer čim manj oslajljena. Iste nazore sta tekom prihodnjih razgovorov izražala tudi Poincaré in Briand, današnji francoski ministrski predsednik in minister vnanjih zadev.“

Jako čudno je bilo držanje Francije v teh pregovorih z ozirom na Srbijo. Knjiga princa Siksta nam kaže, da smo bili Jugoslovani sploh za „velike zavez-nike“ vedno neka „quantité negligible“

Neverjetne razmere v našem orožništvu.

Ljubljanska „Jugoslavija“ od dne 20. t. m. je objavila daljši dopis iz krogov naših orožnikov, iz katerega naj ponovimo le najvažnejše točke:

„Zakaj toliko starih t. j. bivših avstrijskih, pa tudi novih, mladih orožnikov ne more služiti?“

1. Krivda je pri sedanjih orožniških starešinah, ker imamo večinoma take častnike (a sploh številno preveč), ki nimajo pojma o žandarmerijski službi, zato zatirajo in sekirajo po nepotrebnem izkušene stare orožnike, da jim pristudijo službo in da sami gledajo, da na ta ali drug način zbežijo iz sužnosti. Mladi častniki delajo tako poglavitno zategadelj, ker stari bivši avstrijski orožniki več znajo kot ti mladi oficirji. Zaradi velikega odloda iz orožništva seve ne trpijo častniki, temveč država in davkoplačevalci.

2. Po današnjem, t. j. po srbskem zakonu, oziroma po predpisih in naredbah se lahko vsakega orožnika disciplinarnim potom odpusti in vrže na cesto. Na ta način se častniki radi odkrižajo starih orožnikov, ki jim niso iz katerega koli vzroka pri srcu. Zasledujejo jih toliko časa, da jih disciplinarnim potom parkrat kaznujejo, potem pa jih predložijo na celokupnega poveljnika za odpust, a komandant, ki razmer ne pozna, predlog podpiše. Na ta način je orožnik, večkrat s kopico nepreskrbljenih otrok, na česti. Pritožbe ni. V stari Avstriji je bil odpust mogoč le vsled sodnijskega kaznovanja, a še takrat ne vselej.

3. Velika krivica se je zgodila in se še godi našim vrlim slovenskim orožnikom, ki so premeščeni k brigadam proti Balkanu. Tako se je pozimi poslalo večjo partijo slovenskih orožnikov k IV. brigadi, kjer morajo še danes po raznih stanicah ležati na golih tleh, za odejo imajo svoj plašč, za podzglavnik pa službeno torbo. Ali je to človeško in kulturno? Ni čuda, da vsak gleda, da pride na katerikoli način proč.

4. Krivica se godi slovenskim orožnikom tam doli tudi zato, ker jih poveljniki postaj kot domačini črtijo in prezirajo posebno zato, ker se ne dajo podkupiti, dočim oni sami celo zločincem pomagajo proti odkupnini. Vemo za slučaje, ki se dajo s pričami potrditi, ko je komandir poslal patrolo, naj polovi vojne ubežnike, sam pa je ubežnike obvestil, naj se skrijejo. Tudi vzamejo enemu orožju, da ga svojim prijateljem prodajo.

V Sloveniji potrebujemo doma dobrih in zanesljivih orožnikov. Vsak bi doma rad potrpetel ter služil v korist domovine, zato se naj naši poslanci zavez-

(postranska stvar), a ne samo Jugoslovani v celoti, ampak tudi Srbija sama kljub svojim brezprimernim žrtvam za zavez-nike. „Srbija tvori za nas postransko, posebno vprašanje,“ ta misel se ponavlja v vseh razgovorih „zavez-nikov“ z zastopnikom Karlovim. V tem oziru je knjiga princa Siksta za nas jako poučna.

Kdo ve, če še danes merodajnih francoskih krogov ne prevečajo iste misli? Razni dogodki v naši sosesčini dopuščajo domnevo, da je temu tako.

mejo za njihovo premestitev v domovino.“

Tako slove dopis v „Jugoslaviji“. Mi dodajemo, da je tudi našemu listu že došlo precej dopisov slične vsebine, a vsled razmer, v katerih živimo, jih nismo objavljali, ker ne moremo ogroziti obstoja lista.

Nedvomno je, da je v dopisu mnogo resnice. Mogoče je tudi vse res. Dovolj pa je, če je resničen samo en del, kajti pri nekoliko dobre volje bi bilo poveljstvo te nedostatkne lalike že zdavnaj samo spoznalo in jih brez zadržka tudi odpravilo z eno samo potezo! Zakaj se to ni zgodilo že zdavnaj, nam ni znano.

Posebno pozornost obračamo na pritožbo, izrečeno v točki IV. Doli na jugu ni vse v redu in dnevno se ponavljajo razbojništva in vpadi raznih tolpa na naše ozemlje. Odkod jemljejo te tolpe orožje?

Točka 4. nam to zagonečno okolnost nekoliko pojasnjuje. Mi jo pojasnimo lahko še z dodatkom, da te razmere tudi na merodajnem mestu niso neznane. V onih krajih je preganjal Arnavte in slično svojat odlični oficir, ki je mnogo band razorožil, a glej — za malo dni so imeli roparji v rokah zopet isto orožje. Ko je častnik to ugotovil in tudi dognal, da zastopniki naših lastnih oblasti iz umazane dobičkaželosti roparjem enkrat odvzeto orožje nazaj prodajajo, se je pritožil pri merodajni oblasti. Kakšen je bil rezultat te pritožbe? Dotičnega oficirja-poštenjaka so poslali v — pokoj, pokojnine pa še danes ne prejema, ampak hodi po Ljubljani in živi, kakor pač živeti more!

Ali so take razmere potrebne? Prepričani smo, da nam bodo zopet rekli mnogi: „Zakaj pa vse to obešate na veliki zvon? Ali ne veste, da s tem škodujete ugledu naše države?“

Tem odgovarjamo: Potrebno je vse take stvari spraviti v javnost, ker vse drugo nič ne pomaga. Ali mislite, da pomagajo interpelacije? To je velika zmota! Mi dvomimo celo, da bi pomagalo vpitje v javnosti, ker se v Belgradu absolutno nič ne brigajo za to, kaj javnost misli in sodi o naši upravi. Zato bo treba kričati in vpiti tako dolgo, da se bodo tudi v centrali zbudili iz svojega spanja in spoznali, da med kulturnimi ljudmi tudi sodba javnosti nekaj zaleže.

Vsi taki slučajji nam pa dokazujejo znova, da je upravno ujedinenje neizvedljivo čez noč, ampak da vodi pot do ujedinenja samo preko — avtonomij. Mi ne moremo nazaj, ampak drugi morajo naprej, potem bo šele mogoče govoriti o ujedinenju na upravnem polju.

Dnevne vesti.

Stroga logika. Iz ljudske šole vemo, da je dvakrat dve enako štiri. To računsko resnico označujejo nekateri celo kot temeljno. Če pa pride tat pred sodišče in pravi, da je dvakrat dva enako štiri, potem to ni res, kajti to, kar trdi tat, ne more in ne sme biti res! — Take „logike“ se poslužujemo prav pridno tudi v slovenski politični polemiki. Človek, ki ima gotove politične nazore, pride bogve iz katerih vzrokov v konflikt s kakšnim kazenskim paragrafom. Kakor hitro politično nasprotna stran to izve, se oglasi: „Vidite ga lopova — to in to je zakrivil, torej tudi njegova politična ideja, njegova politična smer in pravec ne veljata! Kmečki fant n. pr. si služi svoj kruh s cepljenjem in obrezovanjem trt po svoji posebni metodi. V nedeljo se stepe po starokranjskem običaju in preračuni moč svojega zamaha preveč. Sledi sodišče in kazen. Vsled kazni seveda ni samo on „družabno diskvalificiran“, ampak tudi njegova meto-

da cepljenja trt je zanič! Tudi stranka, kateri pripada, ni nič vredna. Ali ni to jasnost življenja?

„Neprijeten okus.“ Vseučiliški profesor dr. M. Dolenc je objavil v „Slov. Narodu“ uvodnik, v katerem stvarno in resno kritizira pretirano naglico v izenačevanju kritizira sodstva in opozarja na nevarnosti te neopravičene in nepotrebne naglice, ker bo pravni čut silno mnogo trpel, če nadaljujemo sedanjo metodo izenačevanja. Ta stvarna izjavjanja, ki jih je napisal dolgoleten sodnik, pa niso bila vseh našim centralistom, in „Jutro“ je 20. t. m. napisalo: „Taki članki bolj škodujejo kakor koristijo... V političnih listih radi dobijo — neprijeten okus!“ — Zdravnik, ki pove bolniku, kaj mu je, po tej logiki ni koristen, ker vzbujajo zdravila večkrat — neprijeten okus!

„Janez Borba“ je napisal za „Slov. Narod“ od 20. t. m. dolg uvodnik, v katerem prosi slovensko časopisje naj ne

odpira svojih predalov preveč na široko raznim pritožbam glede uprave in naj ne kritizira državnih naprav, uredb, zakonov itd. prehudo in preostro, ker se naši številni vnanji sovražniki le preradi poslužujejo takih notic v svrhu, da s pomočjo citatov iz našega lastnega časopisa našo državo blatijo pred tujim svetom. — Drage volje priznamo prav malobesednemu Janezu Borbi njegov plemenit namen, da bi naše časopisje našo državo predstavljalo vnanjemu svetu kot najsvetlejšo tvorevino najnovejše zgodovine in za časopisje bi bila ta stvar spričo potrpežljivosti papirja prav lahko izvedljiva. Vprašanje je le, kaj bi naredili n. pr. naši trgovci z listom in s časnikarji, ki bi pisali, da je naš carinski sistem vzor vseh carinskih sistemov! Dalje ne smemo pozabiti, da imajo tuje države v naši državi po vseh večjih mestih svoje diplomatske in konzularne zastopnike, ki imajo poleg svoje čiste diplomatsko-konzularne naloge še eno drugo, da namreč vrše na „legalen“ način med nami vsakovrstno „špijonažo“, namreč politično, vojaško, trgovsko itd. Ker doslej plačuje vsaka država svoje diplomatske predstavnike v tujih deželah zato, da varujejo koristi in interese svojih lastnih državljanov, ne pa da pojejo himne onim državam, pri katerih so akreditirani, zato tudi molk lastnega časopisja o lastnih nedostatkih v državi ne bo mnogo pomagal našemu kreditu v inostranstvu, ki je v naših razmerah preko svojih diplomatskih predstavnikov stokrat bolje poučeno kot mi sami, pač pa bi se na ta način preprečila prepotrebna kritika, ki je osnovni pogoj za ozdravljenje razmer, v katerih živimo.

„Ali je istina?“ Pod tem naslovom je objavil „Slov. Narod“ od 21. t. m. notico, kjer pripoveduje, da je neki slovenski poslanec opozoril na nekem shodu zaupnike svoje stranke na možnost raznih dogodkov, ki bi ustvarili pri nas sličen položaj kakor je bil l. 1918. ob prevratu. „Narod“ preti, da bo dotičnega poslanca ožigosal, ker „širi vznemirljive vesti.“ — Smo pač majhni ljudje! Nam sicer ni znano, če se oslanja „Narodova“ notica na dejansko podlago kljub temu pa radi verjamemo, da notica ni prosta izmišljotina. Vprašamo pa: Ali je dotični poslanec kaj zagrešil, če ljudem položaj pojasni in jih opozarja, naj bodo pripravljeni ne samo na srečo, ampak mogoče tudi na nesrečo? To je vendar njegova dolžnost! Če pa merodajni činitelji mislijo, da je ljudstvo najbolj srečno takrat, kadar se prehaja preko njega na dnevni red in da tava v temi, jim moramo pa že povedati, da je tako naziranje v dobi demokratizma in ljudske samovlade nekoliko zastarelo! Najboljša je odkrita resnica. Če je prijetna, se bomo veselili, če je pa neprijetna, bomo pa že našli kakšen izhod. Ko bi imeli le mnogo takih poslancev, ki ljudem — svojim volilcem — povedo, na kaj naj bodo pripravljeni!

Izdajatelj: ALBIN PREPELUH. — Odgovorni urednik: JOŽE PETRIČ. — Tiska: Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

Gospodarstvo.

Finančni minister v Londonu. Naš finančni minister Kosta Komanudi je odpotoval v London, da poskusi doseči vnanje-državno posojilo v znesku 500 milijonov zlatih frankov, kar odgovarja po današnjem kurzu vrednosti okrog 30 milijard kron. To posojilo naj bi dali Angleži nam deloma v denarju, deloma v blagu. Tako vsaj so poročali belgrajski listi. Nas zanima predvsem okolnost, da hočejo doseči posojilo v blagu. Kakšno blago pa naj dobimo? Običajno trgovsko robo (sukno, železnino itd.) lahko nabavijo trgovci sami pri angleških tržkah direktno in bi bila res mojstrska nemurnost, če bi država prevzela od Angležev bogve kakšen pofel in potem še našim trgovcem dajala mastne provizije za razprodajo tega blaga, ki ga nihče ne bi maral, ker bi vsak raje kupil pri solidnih trgovcih solidno in dobro blago. Gre torej za blago, ki ga potrebuje država, n. pr. lokomotive, vagoni itd. Ali gre res za to? Dvomimo. Tega blaga danes največji bedak ne kupuje v Angliji, ker je kurz funtov visok kakor Triglav, ampak v deželi z nizko valuto, pred-

vsem v Nemčiji ali pa v Avstriji. Ostane torej le še ena možnost. Naša država potrebuje blago, kakoršno je treba imeti v dobi vnanjepolitičnih zapletov na razpolago v dovolni meri. Če je tako, si pa dovoljujemo opozoriti na možnost, da prav lahko pride polomljena francoska orožna fabrika, ki bi jo rada nam prodala zloglasna družba „Omnium Serbe“, skozi angleško okence vendarle v našo deželo...

20 milijonov funtov šterlingov dolga. Ob priliki odhoda g. finančnega ministra Komanudija v London je javila belgrajska „Pravda“, da mora naša država najprej priznati svoje stare vojne dolgove, predno more dobiti novo posojilo. Ta dolg znaša 20 milijonov funtov ali v našem denarju ravno 20 tisoč milijonov (milijard) kron. Toliko so dali Angleži Srbom za časa vojne v blagu in v denarju. Naša državna uprava pa ne ve, ali je ta številka točna ali ne. Na solunski fronti so bili namreč Angleži, Francozi in Srbi. Srbi so prejeli blago (živež, municijo itd.) včasih od Angležev preko Francozov, včasih pa od Francozov preko Angležev. Pri tem prevzemanju se je dostikrat ali pa navadno do-

godilo, da so blago dvakrat zaračunali, enkrat Angleži, potem pa še Francozi, tako da bi morala naša država plačati sedaj dvojno ceno. Knjige in zapisniki o teh svotah so se pri nas seveda — izgubili! Če dobi torej g. Komanudi sedaj v Londonu posojilo, bodo pogoji taki: Za 30 milijard posojila bo treba priznati 20 milijard starega dolga in prevzeti 30 milijard novega, skupaj 50 milijard.

Ameriški finančnik Vanderlip je prišel prošli teden v Belgrad. Naši vladni krogi so priredili njemu oziroma njegovim dolarjem na čast sijajno večerjo in mu dali razumeti, da bi tudi oni vzeli kaj dolarjev. G. Vanderlip pa je rekel: „Za enkrat ne! Najprej napravite red v svojem gospodarstvu in v svojih knjigah, potem ne trosite več kakor imate, varčujte in delajte. Predvsem pa ne izdajajte vsak dan novih nasprotujočih si naredb.“ — Mož je govoril, kakor da je naročnik „Avtonomista“, ali pa smo mi tako brihtni finančniki kot je g. Vanderlip.

Naročajte in širite „AVTONOMISTA“!

GOSPODARSKA ZVEZA

◀ v Ljubljani, Dunajska cesta št. 29 ▶

Oglejte si razstavo najnovejših poljedelskih strojev vseh vrst.

Vplačana deln. glavica
K 30.000.000.—

SLOVENSKA BANKA

Telefon št. 567.
Ček. račun št. 12 205

LJUBLJANA, Krekov trg 10, nasproti „Mestnega doma“.

Obreštuje najugodnejše vloge na knjižice
in v tekočem račnu.

Ima posebni ameriški oddelek in prvo-
vrstne zveze z inozemskimi bankami.

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.

Jugoslovanski kreditni zavod

Marijin trg 8 Wolfova ulica 1 — Podružnica v Murski Soboti in Dolnji Lendavi.

obreštuje hranilne vloge
in vloge na tekoči račun

Ustanov. septembra 1919.
Prometa v lanskem letu
nad 128.000.000 kron

4 1/2 %

čistih brez odbitka
rentnega davka.

Neposredno pod
državnim nadzorstvom.

Kapital: K 20.000.000

Slov. eskomptna banka

Rezerve o.rog K 6.000.000

Podružnice:

Novomesto in Rakek. Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 1.

Izvršuje vse bančne transakcije najkulantneje

Denarne vloge — Nakup in prodaja: efektov, deviz, valut — Eskompt menic, terjatev, faktur. Akreditivi — Borza.

Zadružna gospodarska banka d. d.

Telefon št. 21.

Ljubljana, Dunajska cesta št. 38/l.

Telefon št. 21.

(časno v prostorih Zadružne zveze).

Podružnice: Djakovo, Maribor, Sarajevo, Sombor, Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled. Interesna skupnost z Sveopčo Zanatlijsko banko d. d. v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu ter z Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu.

Kapital in rezerve skupno z afilijacijami čez K 50.000.000.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem račnu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.